

Grażyna Dąbrowska-Milewska*

ROLA WSPÓŁCZESNEGO DETALU W KREACJI FORMY ARCHITEKTONICZNEJ

W architekturze współczesnej detal jest częścią dzieła. Jako element struktury budowlanej bierze udział w kształtowaniu formy przestrzennej budynku. Będąc elementem fasady, traktowanej coraz częściej jako skóra budynku, decyduje o jej wyrazie plastycznym: artykulacji, ornamentyce, fakturze, kolorystyce. Zawsze jest spójny z przyjętą konwencją estetyczną. Detal może także pełnić rolę przekazu symbolicznego.

Słowa kluczowe: detal architektoniczny, fasada, żaluzje, ornament, symbolika

Wprowadzenie

Detal architektoniczny, według *Małej encyklopedii architektury*, to „szczegół, część budowli, pojedynczy element, część wystroju” rozumianego jako „dekora-cja związana na stałe z wnętrzem” [1].

W architekturze historycznej, stylowej, detale były przede wszystkim środkiem wyrazu artystycznego i przekazu symbolicznego. W mniejszym stopniu ich użycie i zastosowane formy podyktowane były względami pragmatycznymi: użytkowymi lub konstrukcyjnymi. Bogato rzeźbione kapitele kolumn nie wzmocniały ich funkcji dźwigającej, tak jak pilastry czy półkolumny na ścianach elewacyjnych – mimo formy sugerującej przenoszenie skupionych sił pionowych – w rzeczywistości pełniły rolę plastycznych elementów artykulacji: wyznaczały rytm, dzieliły płaszczyznę na pola, współtworzyły kompozycję ściany. Wyraziste portyki, portale, bramy bardziej służyły kompozycji bryły, akcentując osiowość i główne wejście, a także funkcjom ceremonialnym i reprezentacyjnym, niż praktycznej osłonie przejścia z zewnątrz do wnętrza. Podobnie trudno doszukać się roli użytkowej

w takich elementach jak opaski okienne, fryzy, etc. Niewątpliwie detal architektury historycznej bardziej osadzony był w świecie sztuki i ikonosfery danej epoki, niż w świecie inżynierii.

Konstatacja, że detal niemający związku z konstrukcją jest bezużyteczny i niecelowy, pojawiła się w XIX w. na gruncie filozofii. Schopenhauer twierdził, że wszelkie ozdoby, jako zapożyczone z innych sztuk i luźno związane z architekturą, mogą być bez większe szkody z niej usunięte [2]. Za pozbawiony smaku uznawał styl, który „krępuje belkowania, grupuje kolumny, łamie szczyty i łęki, stosuje bezsensowne woluty i zakrętasy, jakby bawił się środkami sztuki, nie rozumiejąc ich celu i sensu” [3]. W krytyce detalu zdobniczego jeszcze dalej posunął się Adolf Loos w eseju z 1908 roku *Ornamentyka i zbrodnia*, nazywając zbrodnią marnotrawienie środków i pracy ludzkiej na tworzenie niepotrzebnych ozdób, będących przejawem drobnomieszczaństwa i nie pasujących do nowoczesnego, uprzemysłowionego świata.

Zwycięstwo doktryny modernistycznej zmieniło stosunek do detalu architektonicznego. Zgodnie

* Dąbrowska-Milewska Grażyna, dr hab. inż. arch., prof. ndzw., Politechnika Białostocka, Wydział Architektury.

z ideologią funkcjonalizmu sens jego istnienia wyznaczała przydatność, a formę – wymagania funkcjonalne i technologiczne. Wartość artystyczna detalu wynikała z jego wartości użytkowej.

Architekturę współczesną cechuje pluralizm ideologiczny i estetyczny. Akceptując różnorodność postaw twórczych i nurtów stylistycznych, akceptujemy również różne estetyki (np. minimalistyczną, high-techowską, dekonstrukcyjną, modernistyczną) i właściwe im środki wyrazu architektonicznego, w osiągnięciu którego detal pełni rolę służebną. Współczesny detal wypełnia zadania użyteczności/przydatności, ale też niekiedy staje się – nie bójmy się tego określenia – współczesnym ornamentem. Dzięki rozwojowi techniki budowlanej oraz wprowadzeniu na rynek nowych materiałów i wyrobów budowlanych, pojawiły się nieznane wcześniej możliwości kształtowania elewacji i uzyskania oryginalnych efektów plastycznych.

Detale występujące w architekturze współczesnej mogą być różnie klasyfikowane, w zależności od przyjętych kryteriów. Może to być podział na: części struktury budowlanej (fasady, schody, balkony, okna), na detale wykończenia zewnętrznego i wewnętrznego, na detale będące częścią konstrukcji, wreszcie na tzw. detale budowlane związane z technologiami

Patrząc na problem współczesnego detalu pod kątem roli, jaką dziś pełni w kreacji architektonicznej pragnę zwrócić uwagę na sytuacje, w których detal odegrał rolę o ile nie decydującą o formie budynku, to z pewnością istotną dla jego wyrazu plastycznego i przekazu ideowego.

Detale współtworzące formę przestrzenną

Największą szansę na współtworzenie formy przestrzennej budynku mają detale „przestrzenne”, takie jak: balkony, galerie, wykusze, kopuły, świetliki, zadaszenia nad wejściami, etc. Ich obecność wynika z potrzeb funkcjonalnych, ale forma, bez szkody dla

wartości użytkowych, bywa zróżnicowana, a niekiedy na tyle charakterystyczna, że staje się znakiem rozpoznawczym obiektu.

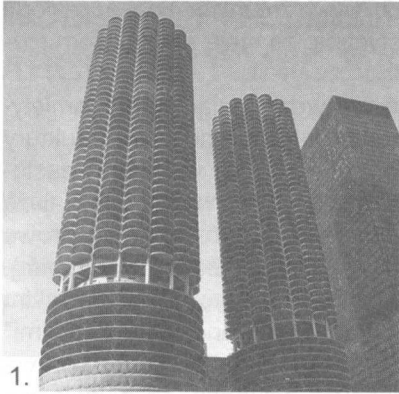
Wśród budynków zawdzięczających zapamiętywany wizerunek powtarzalnemu detalowi struktury znajdują się budynki mieszkalne, w których zastosowano charakterystyczne formy balkonów. Należą do nich słynne „kolby kukurydzy” czyli 60-piętrowe wieżowce Marina City w Chicago (Bertrand Goldberg, 1964), a także budynki przy Placu Grunwaldzkim we Wrocławiu popularnie nazywane „sedesowcami” (Jadwiga Grabowska-Hawrylak, 1975). Za sprawą ekspresyjnych trójkątnych balkonów, drapieźnie wybijających się z totalnie przeszklonej fasady do historii zapewne przejdzie zespół VM House w Kopenhadze (grupa PLOT, 2005). Niekonwencjonalne balkony, a w zasadzie zewnętrzne pokoje w koronach drzew, dostępne z mieszkań przez kładki, są znakiem rozpoznawczym słynnego Chateau-le-Lez w Montpellier (Eduard François, 2000).

Detalem-częścią budowli identyfikującym obiekt jest niewątpliwie świetlik biblioteki uniwersyteckiej w Delft (grupa Mecanoo, 1997). Jego futurystyczna forma: stożka wbijającego się w zielone wzgórze, świetnie oddaje ideę budynku i równowagę ciężar kompozycji.

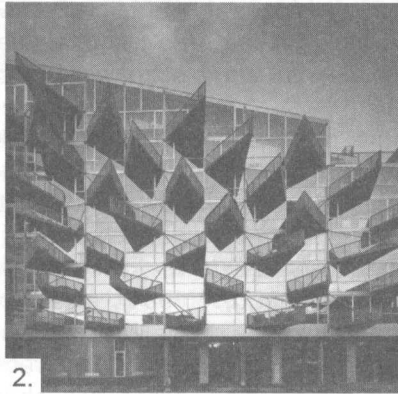
„Skóra” budynku

Od kiedy stosuje się rozwiązania konstrukcyjne uwalniające ściany zewnętrzne od konieczności przenoszenia obciążeń budynku, pojawiła się pokusa traktowania fasady jako niezależnego tworu, „skóry” lub „ubrania” nałożonego na budynek. Możliwości takie stwarzają zarówno technologie lekkich ścian osłonowych, jak i ścian wentylowanych, które pozwalają pokryć praktycznie każdą formę przestrzenną i w których warstwę zewnętrzną można traktować jako platformę ekspresji, stosując różne pod względem faktury i koloru materiały: metal, drewno, laminaty,

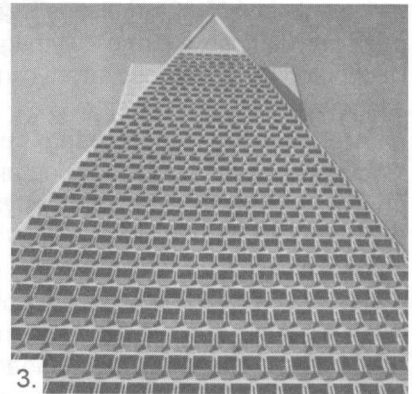
1. Marina City, Chicago, B. Goldberg, 1964 2. VM Houses, Kopenhaga, PLOT, 2005 3. Trans America, San Francisco, W. Pereira, 1972
 4. Muzeum de Young, san Francisco, Herzog&deMeuron, 2005 5. Centrum Selfridges, Birmingham, Future System, 2003 6. Biblioteka w Seattle, R.Koolhaas, 2004 7. Kamienica przy Rue des Suisse, Paryż, Herzog&deMeuron,1996 8. Gmach Sadu Najwyższego, Warszawa, M.Budzyński,1999 9. Opera Podlaska, Białystok, M. Budzyński, 2012

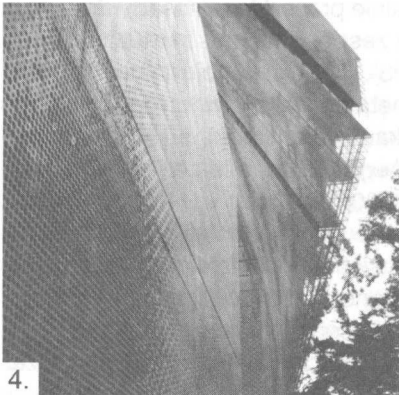
1.

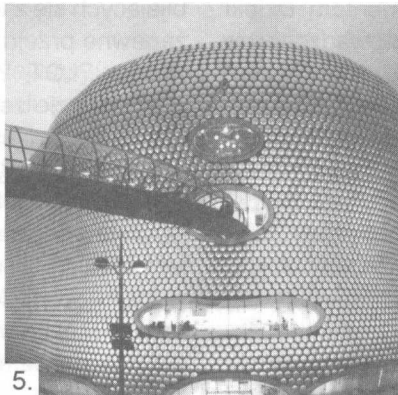
2.

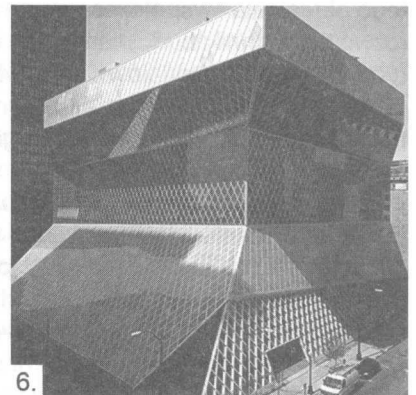
3.

4.

5.

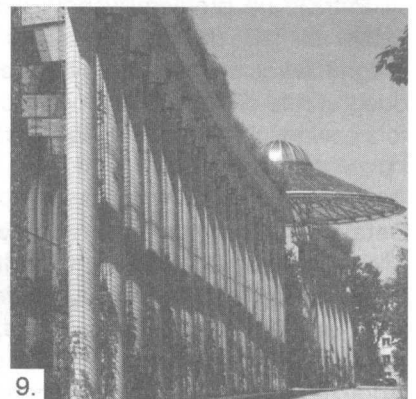
6.

7.

8.

9.

szkło, w postaci płyt pełnych, perforowanych lub wyrobów przestrzennych.

Fasada, jako całość, jest oczywiście częścią budynku, ale tworzące ją elementy, np. powtarzalny moduł ściany lub motywy dekoracyjne, możemy zaliczyć do detali architektonicznych. W budynku *Trans America* w San Francisco, znanym głównie ze swojego kształtu smukłej piramidy, charakterystyczną fakturę elewacji tworzą tektoniczne betonowe panele z oknami. Porowatą strukturą elewacji, która „jak gąbka pochłaniająca powietrze i światło” [4], wyróżnia się zaprojektowany przez Stevena Holla budynek *Simmons Hall* w Cambridge, Massachusetts.

Określenie „skóra budynku” najbardziej pasuje do realizacji, w których warstwa zewnątrz elewacji tworzy totalną, jednorodną osłonę. Centrum Selfridges w Birmingham (Future System, 2003) nie miałoby tak futurystyczno-organicznego wyglądu, gdyby nie pokrywająca „blobową” bryłę powłoka z wielkimi srebrzystymi cekinami. Muzeum de Young w San Francisco (Herzog & de Meuron, 2005) zawdzięcza swój wizerunek elewacji z perforowanej, fakturowanej blachy miedzianej, przepuszczającej światło niczym korona drzewa, przez którą przebijają się promienie słoneczne. Wybór miedzi był nieprzypadkowy: pod wpływem utleniania pokryje się z czasem zieloną patyną, stopniowo zlewając budynek z otoczeniem [5]. „Eleganckie ubranie” ma też budynek Centrum Informacji Naukowej i Biblioteki Akademickiej w Katowicach (pracownia HS99, 2011). Nawiązującą kolorem do otoczenia rudą elewację tworzy ażur płyt z piaskowca, pomiędzy które wciskają się szczelinowe okna. Oryginalne motywy osłon wyróżniają wielkogabarytowe obiekty sportowe, w tym polskie stadiony na EURO 2012.

Pozorna łatwość uzyskania efektów plastycznych za pomocą różnych materiałów i systemów fasadowych przyczyniła się do nazwania tego trendu

„fasadyzmem” [6]. Pejoratywne konotacje tej nazwy nie mają uzasadnienia w przypadku tak ambitnych rozwiązań jak szklane ściany o łamanych płaszczyznach, oparte na romboidalnej konstrukcji wsporczej, zastosowane np. w Bibliotece w Seattle (Rem Koolhaas) czy tokijskim salonie Prady (Herzog & de Meuron). Transparentność „skóry” prowokuje do poszukiwania ciekawych form konstrukcji mocującej, między innymi poprzez wykorzystanie fraktalnej geometrii, tak jak w przypadku kompleksu przy Federal Square w Melbourne (Lab Architecture Studio).

Przesłony stałe i ruchome

Elementem architektonicznym który może przesądzić o wyrazie plastycznym budynku są też wszelkiego rodzaju przesłony: stałe i ruchome, pełne i ażurowe, pełniące praktyczną rolę łamaczy światła, żaluzji, z jednej strony regulujących dopływ światła i promieniowania słonecznego, a z drugiej – istotnej w przypadku budynkach mieszkalnych – dających możliwość zasłonięcia przestrzeni prywatnej.

Interesujący system stałych przesłon przeciw-słonecznych zastosował Willa Bruder w Centralnej Bibliotece w Phoenix. Wielka szklana fasada od strony południowej chroniona jest przestrzenną przesłoną w formie drobnych, rozpiętych na linach białych żagli.

Prawdziwą karierę w ostatnim dziesięcioleciu zrobiły przesłony ruchome: przesuwne lub składane, wykonane z tkanin laminowanych, drewna, metalu, montowane na przeszklonych fasadach lub na zewnętrznej stronie loggii. Ich zaletą jest możliwość spontanicznego powstawania różnych kompozycji, których autorami są sami użytkownicy, składając lub rozsuwając elementy przesłon. Przykładów ich zastosowań jest już mnóstwo, zwłaszcza w architekturze mieszkaniowej. Do dość spektakularnych zaliczyć można projekt paryskiej kamienicy przy Rue de Suisse. Herzog & de Meuron zastosowali na

przeszkłonej fasadzie wertykalne metalowe żaluzje wysokości kondygnacji, tworząc homogeniczną osłonę przeszklonej fasady, która mimo totalności pomysłu okazała się świetnie korespondować z XIX-wiecznym otoczeniem, zdominowanym przez wątki wertykalne. W części oficynowej kamienicy związanej z wewnętrznym dziedzińcem autorzy również zastosowali żaluzje, ale tym razem drewniane, które po zamknięciu czynią z bryły „drewnianą skrzynię”. W obu przypadkach detal architektoniczny stał się głównym środkiem ekspresji.

Detal, który mówi – narracyjny, symboliczny, iluzyjny

W architekturze historycznej elementy wystroju zewnętrznego i wewnętrznego bardzo często pełniły funkcję narracyjną: niosąc przekaz o cnotach i ideałach właściciela, funkcji publicznej obiektu lub upamiętniając ważne historyczne wydarzenia. Były częścią struktury symbolicznej obiektu, czerpiącej w zakresie ikonografii z mitologii i tradycji klasycznej [7].

Najbardziej „rozmowną” współczesną formacją stylistyczną był niewątpliwie postmodernizm, który świadomie posługiwał się wieloznacznością, aluzyjnością, symboliką. W ramach podwójnego kodowania postmoderniści tworzyli połączenie stylistyki pop-artu z historyzmem, pełnymi garściami czerpiąc motywy architektoniczne z różnych epok. W Piazza d'Italia w Nowym Orleanie (1979), projekcie skierowanym do społeczności włoskiego pochodzenia Charles Moore oddał ducha tradycji włoskiej używając symbolicznie klasycznych detali architektonicznych: kolumnady, portyku, łuku odwołującego się do serliany, barokowej fontanny, łącząc je z elementami ze świata pop-kultury: neonową opaską na zwieńczeniach kolumn i wykonanym z kamienia konturem mapy [8]. W innych dziełach postmodernizmu klasyczny detal ulega przeskalowaniu, jak np. monumentalna kolumna dumnie podtrzymuje narożnik kamienicy Aldo Rossiego w Berlinie przy skrzyżowaniu Kochstrasse

i Friedrichstrasse, czy gigantyczne „półkolumny” w budynku Abraxas Ricardo Boffila, zwieńczone głowicami – balkonami.

W dziełach najnowszej architektury stosunkowo rzadko występuje detal symboliczny i narracyjny. Nie stroni od nich Marek Budzyński, który od lat posługuje się własnym słownikiem architektonicznym. W gmachu Sadu Najwyższego przy Placu Kraśińskich zaprojektował monumentalną kolumnadę, umieszczając w głowicach kolumn płaskorzeźby z symbolami wagi sprawiedliwości, a na każdej z kolumn cytaty z prawa rzymskiego w wersji oryginalnej i przetłumaczone na polski. Symboliczną strukturę uzupełniają trzy kariatydy przedstawiające cnoty: wiarę, nadzieję i miłość.

Znaczenie ideowe ma również frontowa kolumnada „więzi natury i kultury” w zaprojektowanym przez Budzyńskiego budynku Opery Podlaskiej w Białymstoku. Okrągłe żelbetowe słupy wspierają dach foyer i belkę donicy, w której zasadzono wierzby. Słupy otoczone są siatką ze stali nierdzewnej, po których pnie się zieleń oświetlana z góry lampami ukrytymi w głowicy. Przerwę w kolumnadzie akcentuje zaskakująca forma szklanego dachu nad holem zewnętrznym, przypominająca latający talerz z uwidoczną dendrytową konstrukcją.

Bogatą symboliką naszpikowany jest budynek parlamentu szkockiego w Edynburgu (2004), autorstwa Enrica Mirallesa i Benadetty Taliabue, który z pewnością nadaje się na znak narodowej tożsamości. Wśród różnorodnych detali powtarzają się motywy integrujące – świetliki dachowe w kształtach kadłubów odwróconych łodzi, wykusze okienne, a na ścianach plastyczne elementy przesłon, których intrygującą formę Miralles tłumaczy inspiracją obrazem Henry’ego Raeburna z XVIII w. [9]. Szczegółne znaczenie ma ściana budynku przy ul. Conongate, pokryta sentencjami i znakami plastycznymi, z wmurowanymi relikdami.

Podsumowanie

Podobnie jak w przeszłości, tak i dziś, detal jest częścią języka architektonicznego. Język ten ewoluuje i wzbogaca się o nowe elementy, po to by wyrazić ducha swojej epoki. Współczesny detal jest silnie osadzo-

ny w świecie techniki, wykorzystując nowe materiały i technologie do osiągania efektów plastycznych. Detal jest ważną częścią dzieła architektonicznego: uczestniczy w tworzeniu formy przestrzennej, jest elementem „skóry budynku”, a także środkiem przekazu.

PRZYPISY

[1] K. Krajewski, *Mała encyklopedia architektury i wnętrz*, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1974, s. 219, 439.

[2] J. Sławińska, *Ekspresja sił w nowoczesnej architekturze*, Warszawa 1997, s. 13.

[3] A. Schopenhauer, *Die Welt als Wille Und Vorstellung*, Leipzig 1844, t. I, s. 415, za: J. Sławińska, *Ekspresja...*, *op.cit.*, s. 13.

[4] J. Krenz, *Ideogramy Architektury. Między znakiem a znaczeniem*, Pelpin 2010, s. 144.

[5]. J. M. Minguet (ed.), *Façades*, Barcelona 2010.

[6] F. Jodido, *Architecture Now 4*, s. 150–151.

[7] T. Dziubecki, *Programy symboliczne i funkcje ceremonialne rezydencji magnackich*, Warszawa 2010.

[8] H. Honour, J. Fleming, *Historia sztuki świata*, Arkady, Warszawa 2006, s. 860.

[9] A. Basista, *Architektura i wartości*, Kraków 2009, s. 436–439, 460.

Grażyna Dąbrowska-Milewska*

THE ROLE OF CONTEMPORARY DETAIL IN THE CREATION OF AN ARCHITECTONIC FORM

In the contemporary architecture detail is part of the work. As part of the building structure participates in shaping the spatial form of the building. As part of the facade, treated increasingly as the skin of the building, decide on its artistic expression: articulation, ornamentation, texture, color. It is always coherent with aesthetic convention. Detail can also be used as symbolic communication.

Keywords: architectural details, facade, shutter, ornament, symbolism

Introduction

According to the desk *Encyclopedia of architecture*, architectural detail means “minutiae, a part of an edifice, a single element, a part of ‘décor’ understood as ‘decoration persistently bound with an interior’” [1].

In stylish historical architecture, details were mainly the means of artistic expression and symbolical message. To a smaller extent, their applied forms were dictated by pragmatic – utilitarian or constructional – reasons. The richly sculpted column chapters did not strengthen their bearing functions as opposed to pilasters or semi-columns on the elevation walls, even though their form suggested transferring concentrated vertical forces. Actually, they acted as artistic elements of articulation: they tapped the rhythm, divided a plane into fields, jointly created the wall composition. Expressive porticos, portals and gates served the body composition accentuating axiality and the main entrance as well as the ceremonial and representative functions rather than the practical protection of transition from the outside to the inside. It

would be also difficult to find a utilitarian role in such elements as window bands, friezes etc. Undoubtedly, the detail of historical architecture was more strongly fixed in the art world and the iconosphere of a given epoch than in the world of engineering.

The observation that a detail unrelated to a construction is useless and pointless appeared in the 19th century on the philosophical ground. Arthur Schopenhauer claimed that any ornaments, borrowed from other arts and loosely related to architecture, could be removed from it without any serious detriment [2]. He regarded a style which “constrains the entablature, groups columns, breaks gables and arches, uses senseless volutes and flourishes as if it was playing with artistic media misunderstanding their aim and meaning” [3] as tasteless. Adolf Loos went farther in the criticism of ornamental detail. In the essay *Ornament and Crime* of 1908, he called wasting the resources and human labour for the creation of unneeded ornaments, being a manifestation of petit-bourgeois narrow-mindedness which did not match the modern industrialized world, a crime.

* Dąbrowska-Milewska Grażyna, Assoc. Prof. D.Sc. Ph.D. Arch., Białystok University of Technology, Faculty of Architecture.

The victory of the modernistic doctrine changed the attitude towards architectural detail. In accordance with the ideology of functionalism, the sense of its existence was determined by usefulness, whereas its form – by the functional and technological requirements. The artistic value of a detail resulted from its utilitarian value.

Contemporary architecture is characterized by ideological and esthetical pluralism. Accepting the diversity of creative attitudes and stylistic trends, we also accept various esthetics (e.g. minimalism, high tech, deconstructionism, modernism) with their architectural means of expression supported by detail. A contemporary detail fulfills the assignments of usability/usefulness but sometimes it becomes – let us give it straight – a contemporary ornament. Owing to the development of building technology and the introduction of new building materials and products, some previously unknown possibilities of shaping elevations and creating original artistic effects appeared.

Details found in contemporary architecture can be classified in various ways depending on the adopted criteria. They may be divided into: parts of a building structure (facades, stairs, balconies, windows), details of external and internal finishing, details being part of a construction and so-called constructional details related to technologies.

Looking at the problem of contemporary detail from the perspective of its current role in architectural creation, we can see that it often plays a significant role for its artistic expression and ideological message. In extreme cases, it can even determine the form of a building.

Details Which Jointly Create a Spatial Form

“Spatial” details, such as balconies, galleries, bay windows, domes, skylights, roofing above entrances etc., have the biggest chance of creating the spatial form of a building. Their presence results from the

functional needs but their form can vary without any detriment to the utilitarian values. Sometimes it is so characteristic that it becomes a genuine distinguishing mark.

Among buildings which owe their commonly recognized image to a repeatable detail in their structure, there are residential objects with characteristic balcony forms. They include the famous sixty-storey corn-cob-shaped towers in the Marina City, Chicago (Bertrand Goldberg, 1964) as well as the buildings at Grunwaldzki Square, informally called “toilet bowls”, in Wrocław (Jadwiga Grabowska-Hawrylak, 1975). The VM House complex in Copenhagen (PLOT group, 2005) will probably go down in history thanks to its expressive triangular balconies which rapaciously protrude from the totally glazed façade. Unconventional balconies, in fact external rooms in treetops accessible from the flats by means of a footbridge, form the distinguishing mark in the well-known Chateau-le-Lez in Montpellier (Eduard François, 2000).

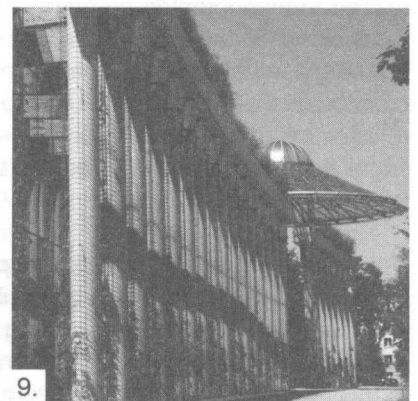
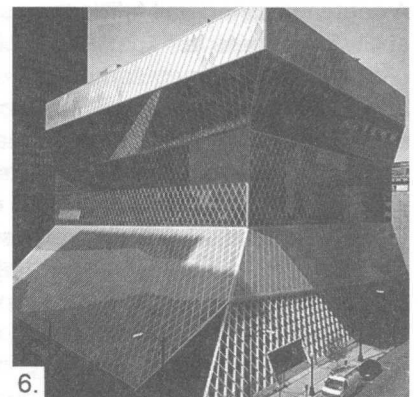
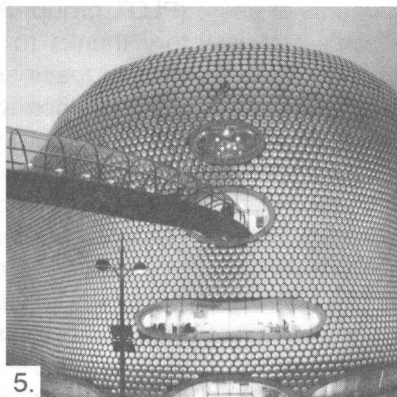
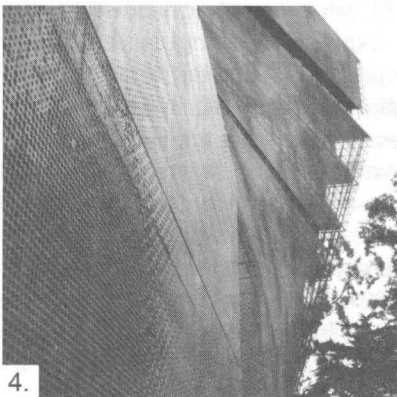
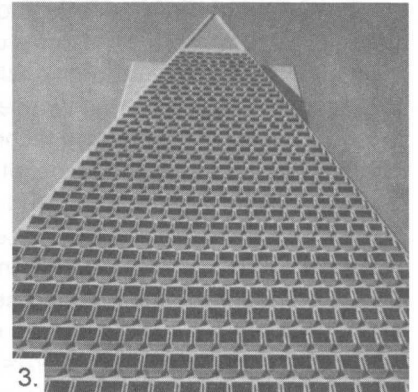
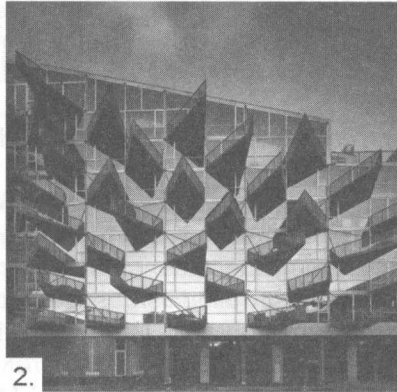
Undoubtedly, the skylight in Delft University library (Mecanoo group, 1997) acts as a detail – part which identifies this object. Its futuristic form – a cone stuck in a green hill – perfectly renders the idea of this building and balances the weight of its composition.

The “Skin” of a Building

The appearance of constructional solutions freeing external walls from the necessity of bearing the weights of a building resulted in a temptation to treat the façade as an independent entity, “skin” or “outfit” put over a building. Such options are facilitated by the technologies of light curtain walls as well as ventilated walls which make it possible to cover any spatial form. Their external layer might be treated as the platform of expression with a variety of material textures and colours: metal, wood, laminates, glass, full or perforated plates and spatial products.

1. Marina City, Chicago, B. Goldberg, 1964 2. VM Houses, Copenhagen, PLOT, 2005 3. Trans America, San Francisco, W. Pereira, 1972
 4. Museum de Young, San Francisco, Herzog & de Meuron, 2005 5. Selfridges Centre, Birmingham, Future System, 2003 6. Library in Seattle, R. Koolhaas, 2004 7. Tenement in Rue des Suisse, Paris, Herzog & de Meuron, 1996 8. Supreme Court, Warsaw, M. Budzyński, 1999
 9. Podlaska Opera House, Bialystok, M. Budzyński, 2012

The façade as a whole is obviously part of a building but the elements which form it, e.g. a repeatable wall module or decorative motifs, could be ranked as architectural details. In the Trans America building in San Francisco, known mostly for its shape of a slender pyramid, the characteristic elevation texture is created by tectonic concrete panels with windows. The porous structure of the elevation which “absorbs the air and the light just like a sponge” [4] distinguishes the Simmons Hall building designed by Steven Holl in Cambridge, Massachusetts.

The term “skin of a building” is most suitable for implementations where the external layer of the elevation forms total uniform protection. The Selfridges Centre in Birmingham (Future System, 2003) would not have such a futuristic and organic image without the skin with huge silvery sequins which covers its “blob” body. Museum de Young in San Francisco (Herzog & de Meuron, 2005) owes its image to the elevation of perforated and textured copper sheet which lets light pass like a tree crown with sunrays shining through. The choice of copper was not accidental: under the influence of oxidization, it will take on green patina which will gradually adjust the building to its surroundings [5]. The Scientific Information Centre with the Academic Library in Katowice (HS99 studio, 2011) can also boast of its “smart clothes”. The ginger elevation, referring to the colours of its surroundings, is made of openwork sandstone boards with inserted cavity windows. Original envelope motifs distinguish sports facilities with large limiting outlines, including Polish stadiums built for EURO 2012.

Because of the apparent easiness of gaining artistic effects with the help of various façade materials and systems, this trend is called “facadism” [6]. The pejorative connotations of this term are not justified in the case of such ambitious solutions as glass walls with broken planes, based on a rhomboidal supportive construction, applied in a library

in Seattle (Rem Koolhaas) or in the Prada salon in Tokyo (Herzog & de Meuron). The transparency of the “skin” provokes a search for interesting forms of a fastening construction, e.g. fractal geometry used in the complex at Federal Square in Melbourne (Lab Architecture Studio).

Permanent and Movable Screens

Architectural elements which may determine the artistic expression of a building are screens of any given kind: permanent and movable, full and openwork, playing the practical role of light breakers, blinds, regulating light and solar radiation volume on one hand and making it possible to block the view of a private space – which is of high importance in residential buildings – on the other hand.

Willa Bruder used a curious system of permanent sunscreens in the Central Library in Phoenix. Its enormous glass south façade is protected by a spatial screen in the form of tiny white sails spread on lines.

Movable or folding screens – made of laminated fabrics, wood, metal, installed on glazed facades or the external side of loggias – worked their way up in the previous decade. Their advantage is the possibility of the spontaneous creation of diverse compositions. Their authors are the users themselves who set screen elements in desirable positions. There are countless examples, especially in housing. The most spectacular cases include the design of a Parisian tenement in Rue de Suisse. Herzog & de Meuron used vertical metal storey-height blinds on its glazed façade and created a homogenous skin for it. In spite of the totality of this idea, it corresponds perfectly with its 19th-century surroundings dominated by vertical motifs. In the annexe of this tenement house, related to the internal courtyard, the authors used wooden blinds which change the body into a “wooden chest” after closing. In both cases, architectural detail has become the main means of expression.

Narrative, Symbolical and Illusive Detail Talks

In historical architecture, the elements of external and internal décor often fulfilled the narrative function by carrying a message about the owner's virtues and ideals as well as the public function of an object or commemorating historic events. They were parts of the symbolical structure of an object which referred to iconography, mythology and classical tradition [7].

There is no doubt that the most "talkative" contemporary stylistic formation was postmodernism which consciously took advantage of ambiguity, allusion and symbolism. Within double coding, postmodernists combined the stylistics of pop art with historicism and liberally used architectonic motifs from various epochs. At Piazza d'Italia in New Orleans (1979), meant for the Italian-speaking community, Charles Moore rendered the spirit of Italian tradition through the symbolical application of classical architectural details: a colonnade, a portico, an arch referring to the serliana, a baroque fountain. He added some elements from the world of pop culture: a neon band on the column tops and a stone map contour [8]. In other postmodern works, classical detail is overscaled, e.g. a monumental column which proudly supports the corner of Aldo Rossi's tenement in Berlin at the intersection of Kochstrasse and Friedrichstrasse or gigantic "semi-columns" in Ricardo Boffil's Abraxas crowned with capitals – balconies.

In the latest architecture, symbolical and narrative detail appears relatively seldom. Marek Budzyński, who has been using his own architectural vocabulary for years, does not shun them. In the Supreme Court edifice at Krasińskich Square, he designed a monumental colonnade. He placed low reliefs with the symbolical scales of justice in the column chapters – each column includes quotes from the Roman law

in the original and in Polish. This symbolical structure is complemented with three caryatides showing the virtues: faith, hope and charity.

The front colonnade of "bonds between nature and culture" in Budzyński's Podlaska Opera House in Białystok has an ideological meaning, too. Round posts of reinforced concrete support the foyer roof and the beam of a willow tub. The posts are surrounded with a net of stainless steel with climbing greenery illuminated by lamps hidden in the capital. A gap in the colonnade is accentuated by the surprising form of the glass roof over the external hall which resembles a flying saucer with an expressive dendrite construction.

The Houses of Scottish Parliament in Edinburgh (Enrico Miralles and Benedetta Tagliabue, 2004) are full of rich symbols. These buildings could certainly act as a sign of national identity. Amongst various details, integrative motifs are repeated: skylights in the shape of the hulls of capsized boats, bay windows, artistic screen elements on the walls. Miralles claims that their intriguing form was inspired by Henry Raeburn's 18th-century painting [9]. One wall of the building in Canongate St., covered with dictums, artistic signs and inserted relics, is of special importance.

Summary. Detail has been a part of the architectural language for ages. This language evolves being enriched with new elements that help to express the spirit of its epoch. Contemporary detail, strongly fixed in the technical world, uses modern materials and technologies in order to produce certain artistic effects. Detail makes a significant part of an architectural work which participates in the creation of a spatial form. It is an element of "the skin of a building" as well as an effective means of expression.

ENDNOTES

- [1] K. Krajewski, *Mała encyklopedia architektury i wnętrz*, Wrocław-Warsaw-Krakow-Gdansk 1974, p. 219, 439.
- [2] J. Sławińska, *Ekspresja sił w nowoczesnej architekturze*, Warsaw 1997, p. 13.
- [3] A. Schopenhauer, *Die Welt als Wille Und Vorstellung*. Leipzig 1844 vol. I, p. 415, after: J. Sławińska, *Ekspresja*, *op.cit.*, p. 13.
- [4] J. Krenz, *Ideogramy Architektury*. Między znakiem a znaczeniem, Pelplin 2010, p. 144.
- [5] J. M. Minguet (ed.), *Façades*, Barcelona 2010.
- [6] F. Jodido, *Architecture Now* 4, p. 150–151.
- [7] T. Dziubecki, *Programy symboliczne i funkcje ceremonialne rezydencji magnackich*, Warsaw 2010.
- [8] H. Honour, Fleming J., *Historia sztuki świata*, Arkady, Warsaw 2006, p. 860.
- [9] A. Basista, *Architektura i wartości*, Krakow 2009, p. 436–439, 460.